

ppłk mgr inż. Cezary PAWLAK
Centrum Doktryn i Szkolenia SZ
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte
cezarypawlak@o2.pl
mgr Jolanta CICHOSZ
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte

WSPÓŁCZESNY TERRORYZM NARZĘDZIEM DZIAŁAŃ HYBRYDOWYCH I WYZWANIEM DLA BEZPIECZEŃSTWA WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

MODERN TERRORISM AS AN INSTRUMENT OF HYBRID ACTIVITIES AND A SECURITY CHALLENGE OF THE MODERN WORLD

Streszczenie: Współczesny terroryzm stał się w ostatnich latach synonimem strachu i niepewności jutra. W niektórych kręgach społecznych i politycznych nie rozważa się już pytania „czy” a „kiedy” przeprowadzony zostanie kolejny atak. Autorzy starają się porównać znany terroryzm, z końca XX wieku i obecny. W artykule poruszają kwestię terroryzmu jako narzędzia do osiągnięcia celów zwłaszcza politycznych. Mając na uwadze, że brak jest jednoznacznie określonego aktora/ów sterujących współczesnym terroryzmem a cele strategiczne są rozmyte, w związku z powyższym działania te można zakwalifikować do działań hybrydowych. Autorzy również próbują wskazać potrzebę przeciwdziałania współczesnemu terroryzmowi, analizując bardziej przyczynę jego istnienia niż koncentracji wysiłków na walce ze skutkami

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, działania hybrydowe, przeciwdziałanie terroryzmowi, terroryzm globalny, badanie bezpieczeństwa.

Summary: Modern terrorism has recently become a synonym of fear and insecurity. In some social and political circles, the question of whether another terrorist attack will be carried out, is no longer considered. The authors try to compare the terrorism of the late twentieth century and the present one. In this article they touch the issue of terrorism as a tool to achieve a goal, especially a political one. Bearing in mind that there is no clearly identified actor (or actors) that controls modern terrorism and the strategic objectives are fuzzy, those actions are eligible for hybrid activities. The authors also try to point out the need of preventing contemporary terrorism by a better analysis of of the reason for its existence than the concentration of efforts on combating the effects.

Keywords: security, hybrid action, counter-terrorism, global terrorism, examining security.

Wstęp

Terroryzm jako narzędzie osiągnięcia celów, zwłaszcza politycznych, jest znane od stuleci. Wraz z rozwojem nowych technologii oraz globalizacji współczesnego świata jego forma oraz przyjęty sposób działania uległy znacznej modyfikacji. Natężenie form walki za pomocą aktów terrorystycznych wzrosło na przełomie XX i XXI wieku. Na przestrzeni ostatnich kilku lat zaobserwować możemy zmianę formy działań terrorystycznych oraz ich nową postać charakteryzującą się przypadkowością ofiar, ich dużą liczbą oraz brakiem zdefiniowanych żądań wysuwanych przez grupy/organizacje terrorystyczne. Nowa forma aktów terrorystycznych oraz wzrost ich występowania (trend rosnący) wymusza na politykach będących pod presją społeczną przyjrzeniu się temu zjawisku oraz wypracowaniu przeciwdziałań w tym zakresie.

Terroryzm i terror

Istnieje ponad 100 definicji (Encyklopedia PWN) zjawiska terroryzmu i terroru jak również jest on rozpatrywany na różnych poziomach i aspektach od międzynarodowego, narodowego kończąc na rodzinnym. Jedynym, wspólnym mianownikiem jest wywołanie strachu i realizacja celu jakim w większości jest podporządkowanie i uległość społeczeństwa do agresora. Należy jednak odróżnić, termin terroryzm od terroru (aktów terroru); terror to gwałt i przemoc „silniejszych” organów państwa/osób wobec „słabszych” obywateli, a terroryzm to gwałt i przemoc „słabszych” obywateli wobec „silniejszych” organów państwa (Encyklopedia PWN). Dla porównania zmian w sposobie spostrzegania terroryzmu przedstawiono poniżej kilka definicji. Konwencja Ligi Narodów (1937 r.): „Terroryzm, wszystkie działania przestępcze skierowane przeciwko państwom, których celem jest wytworzenie stanu terroru w umysłach ludzi, grup osób lub społeczeństwa” (Definicja zaproponowana przez A.B. Schmidta z Wydziału Przystępczości ONZ 1992 r.) „Terroryzm (łac.), różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te realizowane są z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w celu nadania im rozgłosu i celowego wytworzenia lęku w społeczeństwie.”(Encyklopedia PWN) W przedstawionej terminologii widać różne podejście do zjawiska terroryzmu. Najlepszą wydaje się terminologia opracowana przez środowiska akademickie i przyjęta przez PWN.

Zmiany w postrzeganiu terroryzmu – współczesny terroryzm

Obecni analitycy oraz eksperci zajmujący się zjawiskiem terroryzmu zauważyli ogromne zmiany w realizacji celów za pomocą terroryzmu. Zmiany w otoczeniu oraz sposób realizacji celów, zmiana obiektów ataków, wymusiła nowe podejście oraz zdefi-

niowanie powstałych zjawisk i problemów. W związku z tym powstały nowe określenia jak terroryzm globalny czy współczesny terroryzm. Analizując ataki i zamachy terrorystyczne realizowane przez grupy terrorystyczne z lat 60. 70. i 80. czy 90. To celem ich było przede wszystkim zasygnalizowanie opinii publicznej dążeń i oczekiwań danej grupy w większości przypadków odzyskanie praw danej mniejszości narodowej czy etnicznej lub odzyskanie niepodległości. Do najbardziej znanych ugrupowań można zaliczyć:

- IRA (Irlandzka Armia Republikańska). Jej celem jest odłączenie północnej Irlandii od Wielkiej Brytanii i włączenie do Republiki Irlandii. W swoich atakach IRA nigdy nie atakowała obcokrajowców – turystów.
- ETA (Kraj Basków i Wolność). Domaga się oderwania od Hiszpanii i Francji Kraju Basków i powołania niepodległego państwa.
- OWP (Organizacja Wyzwolenia Palestyny). Założona w 1964 r. przez Jasera Arafata dążyła do stworzenia niezależnego państwa Palestyna.
- Hamas (arab. Harakat al-Muqawamah al-Islamiya – Islamski Ruch Oporu) to islamska organizacja zbrojna, walcząca o wolność arabskiej Palestyny – częściowo przekształcona w partię polityczną.
- Hezbollah (Partia Boga) powstał w 1982 r. jako odpowiedź na izraelską obecność na terytorium południowego Libanu. Celem organizacji było wyparcie wojsk Izraela z Libanu. Obecnie wspiera działania reżimu Baszara al-Asada w Syrii (Bednarczyk, 2016).

Organizacje te w większości wymierzały akty terrorystyczne, głównie skierowane na polityków, przedstawicieli władz lub resortów siłowych reprezentujących dane środowiska. W większości ich głównym celem było odzyskanie utraconej niepodległości. Na przełomie XX wieku powstały również organizacje o charakterze terrorystycznym wykorzystujące nierównomierny rozwój grup społecznych oraz podziały ideologiczne. W Ameryce Łacińskiej przeradzały się one w ruchy rewolucyjne natomiast w Europie Zachodniej, zdominowane były ruchem kontrkulturowym i zafascynowane ideologią komunistyczną radykalizując się jako skrajna lewica, ich ideą była walka z kapitalistycznym wyzyskiem. Do najbardziej znanych można zaliczyć:

- RAF (Fracja Czerwonej Armii). Jedna z najsłynniejszych lewackich organizacji terrorystycznych. Działająca w Niemczech dążąca do obalenia ustroju kapitalistycznego i wprowadzenia socjalizmu. Założona w 1970 r. przez Andreasa Baadera, Gudrun Ensslin i dziennikarkę Ulrikę Meinhof (*Niemieccy terroryści z Frakcji Czerwonej Armii...*).
- BR (Czerwone Brygady). Rozpoczęły działalność w 1970 r. i były największą lewicową organizacją terrorystyczną. Wsławiły się zamordowaniem w 1978 r. byłego premiera Aldo Moro i wieloma zamachami bombowymi (Calej, 2016).

Lewicowe organizacje jako pierwsze miały charakter międzynarodowy i reprezentowały grupy o jednakowych lub zbliżonych poglądach politycznych. Stanowiły potężny oręż w walce systemowej okresu zimnej wojny i były one narzędziem do osiągnięcia celów politycznych. W związku z tym często były finansowane z wywiadów krajów socjalistycznych (*Czeskie media:...*). Upadek bloku wschodniego – państw Układu Warszawskiego a przede wszystkim ZSRR położyło kres lewicowemu terroryzmowi w Europie. Wynikało

to z porażki wyznawanej ideologii komunistycznej w krajach socjalistycznych. Stało się jasne dla środowisk zachodnich, że wyznawana ideologia jest utopią. Na tym przykładzie widać dobitnie, że sukces walki z terroryzmem lewicowym nie polegał na likwidacji samych terrorystów, a spowodowany był poprzez rozpad systemu komunistycznego, przekreślając zalety ideologiczne socjalizmu/komunizmu powodując często samorozwiązanie się grup. Jednak temat terroryzmu nie zniknął, a po wojnach na bliskim wschodzie wrócił ze wzmożoną siłą. Problem terroryzmu stał się tematem światowego szczytu ONZ w 2005 r. i zaowocował przyjęciem *Globalnej Strategii Zwalczenia Terroryzmu* opublikowanej w 2006 r., która stwierdza, że „terroryzm nie powinien i nie może być łączony z żadnymi religijnymi, narodowymi, cywilizacyjnymi czy etnicznymi grupami” (Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, 2013). Zapis w strategii ONZ w dzisiejszej dobie kojarzy się jako bardzo zdezaktualizowany i mocno trąący tzw. poprawnością polityczną. Nasuwa się pytanie w *jaki sposób scharakteryzować współczesne ataki terrorystyczne oraz organizacje, które się do nich przyznają?* Współczesny terroryzm najbardziej przypomina tzw. terroryzm lewicowy, który jako pierwszy w swoich działaniach oraz głoszonych ideach był ponadnarodowy i miał ukrytych mocodawców. Dzisiaj można mówić nie tylko o terroryzmie międzynarodowym ale o globalnym wymiarze terroryzmu, rozprzestrzeniającym się nie na poszczególne państwa a na kontynenty. W licznych opracowaniach określany on jest wprost jako *terroryzmem islamskim* co kłóci się z zapisami strategii ONZ nieodnoszącej się do grup religijnych czy narodowo-etnicznych. Współczesne ataki terrorystyczne w przeciwieństwie do znanych w nam w XX wieku mają za zadanie zabicie jak największej ilości przypadkowych osób. Celem ataków jest wzbudzenie powszechnego strachu, zniszczenie poczucia bezpieczeństwa, obnażenie słabości i bezradności władz oraz resortów siłowych. Zamachy wymierzone są przede wszystkim w ludność cywilną a nie jak w przypadku ataków grup walczących np. o niepodległość do osób bezpośrednio zaangażowanych (polityków, biznesmenów, wojsko, policję itp.). Dodatkowo (oficjalnie) nie zgłaszają, żądań do czego Europa lat 70. i 80. była przyzwyczajona. Wiele organizacji fundamentalistów islamskich deklaruje walkę ze światową dominacją Zachodu, a zwłaszcza USA. W stosunku do Europy wygłaszane są również hasła rozliczenia za kolonializm oraz rozwiązłość moralną. Przeprowadzane zamachy w zamyśle terrorystów powinny wywierać olbrzymią presję na rządzących oraz wywoływać paniczny strach obywateli, by ulegli żądaniom przede wszystkim tych grup społecznych, za których przedstawiciele uważają się terroryści.

Terroryzm narzędziem w działaniach hybrydowych

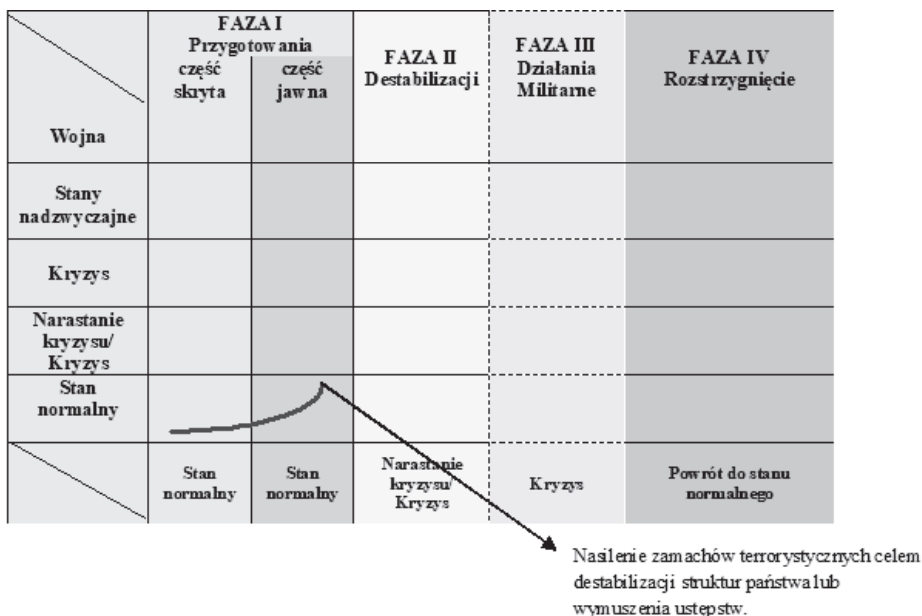
Nowym i spopularyzowanym terminem obok globalnego terroryzmu są działania hybrydowe. Termin ten wszedł już na stałe do słownika zwłaszcza politycznego i medialnego. *Czym są działania hybrydowe i jaką rolę odgrywa w nich terroryzm?* Nie ma jednoznacznej definicji określającej czym są działania hybrydowe. Zdaniem autorów „działania hybrydowe to działania zmierzające do osiągnięcia celów politycznych i strategicznych z możliwością utrzymania dotychczasowych stosunków gospodarczych i/lub dyploma-

tycznych. Działania te prowadzone są przez podmioty państwowe i/lub niepaństwowe w sposób zaplanowany i skoordynowany oraz łączą różne środki wywierania nacisku i uzależniania od potencjalnego agresora. Mogą być one prowadzone w środowisku politycznym, ekonomicznym, militarnym i społecznym, w tym mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych” (Dębczak, Pawlak, Keplin, 2015, s. 52).

Katarzyna Górak-Sosnowska, znawczyni problematyki islamskiej podkreśliła, że terroryzm jest narzędziem w grze politycznej (Bez Retuszu, 2015). Współczesny terroryzm wykorzystywany jest przez podmioty nie państwowe/państwowe, które jawnie nie deklarują celów strategicznych a realizują jedynie cele pośrednie. Przy bliższej analizie można stwierdzić, że rozmach i miejsca zamachów są skoordynowane, a dawka strachu dla społeczeństw zachodnich odpowiednio stymulowana i dozowana, nakręcając zarówno nie-nawiść, radykalizację, jak i stopniowe godzenie się na ustępstwa środowisk islamskich. Naciski ze strony grup terrorystycznych na razie widoczne są w sferze społecznej poprzez np. wymuszenia „szacunku” do kultury islamu jak i jego praw, które są w sprzeczności z obowiązującym prawem państw europejskich (Jakson, 23 Aug 2013). Zgoda na ustępstwa w obszarach społecznych i politycznych zachęca do kontynuowania wysiłków w osiąganiu kolejnych celów zmierzających do osłabienia państwa. Ponadto sytuacja taka może doprowadzić do frustracji społeczeństwa autochtonicznego, rozkładu moralnego i uzyskania przewagi psychicznej terrorystów nad społeczeństwem. Można zauważyć, że poza terroryzmem już powszechnym w Europie Zachodniej stał się wzrost przestępczości pospolitej i zorganizowanej oraz postępująca anarchia w formie tzw. enklaw „no go area”. Kolejnym obszarem nacisku jest obszar polityczny w celu zwiększenia ustępliwości, wprowadzenia dogodnych zmian w zapisach prawnych lub próby konfrontacji, która potwierdzi słuszność podjętej walki w imię wyznawanej religii i tradycji a zarazem pogłębi radykalizację. Państwo będzie zmuszone do zaangażowania coraz większego potencjału (finansowego, resortów siłowych, itp.) związanego z bezpieczeństwem. Pozwoli to wpływać na rząd destabilizująco a w efekcie na całe państwo i doprowadzi do jego upadku lub pogodzenia się z narzuconymi warunkami przypominając tzw. bezwarunkową kapitulację. Należy zaznaczyć, że zagrożenia o znamionach hybrydowych to osiągnięcie takiego stanu lub sytuacji w państwie, które utrudnią podjęcie jednoznacznej reakcji, w co najmniej dwóch obszarach PEMSII równocześnie. Wszelkie działania w tym hybrydowe realizowane są w czasie (fazach). Należy podkreślić, że dla powodzenia realizacji przyszłych celów najważniejsza jest faza przygotowania w części skrytej, gdzie działania przebiegają w większości z wykorzystaniem lub pod przykrywką obowiązującego prawa (*islamiści wykorzystują nasze prawo, a wartości uważają za słabość*). Poprzez systematyczną analizę przyczynowo-skutkową można zapobiec skutkom tych działań. W przypadku tzw. „zaspania” lub ignorowania sygnałów, skutki będą już widoczne i przejdą do kolejnej fazy – fazy jawnej. Wykorzystując opracowane fazy działań hybrydowych¹, można zilustrować przebieg działań potencjalnego agresora (Rysunek nr 1). Z Obrazuje on, iż działania wkroczyły w fazę jawną i powinny wymusić podjęcie realnych przeciwdziałań. Nie podjęcie przeciwdziałań w walce z terroryzmem lub ich złe przeprowadzenie skutkować

¹ A. Dębczak, C. Pawlak, J. Keplin, *Analityczny model oceny hybrydowości współczesnych konfliktów*, „Zeszyty Naukowe AON” 2015 nr 2/(99), s. 52.

może osiągnięciem celów pośrednich oraz eskalację zagrożeń w pozostałych obszarach PEMSII i w rezultacie osiągnięciem celów strategicznych przez agresora/ów. Częste minimalizowanie skutków przesuwanie bariery akceptowalnego ryzyka oraz chęć odroczenia lub utopijnie marzenia uratowania społeczeństwa/państwa od np. fazy destabilizacji czy działań militarnych powodują podejmowanie tzw. półśrodków, które nie są adekwatne do zaistniałych zagrożeń. Mogą one spowodować realizację celów potencjalnego agresora, wymuszenia żądań i przejścia do fazy rozstrzygnięcia bez którejś z faz pośrednich np. fazy działań militarnych.

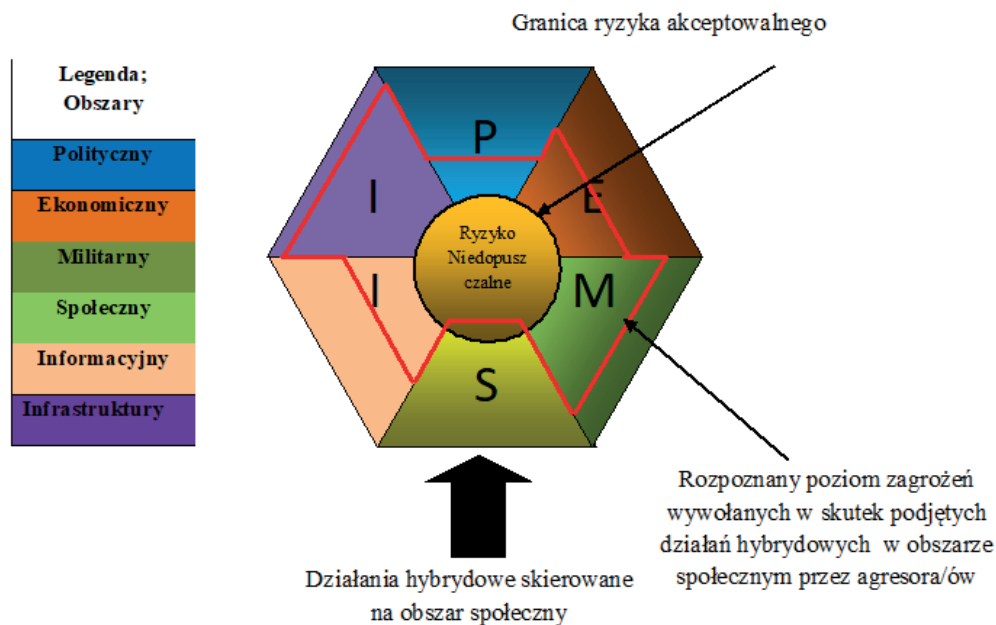

Rysunek 1. Efekt narastania zagrożeń sterowany przez potencjalnego agresora

Źródło: opracowanie własne

Każde państwo posiada w swoich obszarach bezpieczeństwa tzw. ryzyko akceptowalne tj. akceptowalny poziom zagrożenia w danych obszarach. Analizy realizowane przez wyspecjalizowane służby powinny sygnalizować zbliżanie się danego zagrożenia (zagrożeń) do poziomu czy granicy akceptowalnego ryzyka w poszczególnych obszarach PEMSII (rys nr 2). W ramach tego powinno się rozważyć: redukcję, przeniesienie, akceptację lub uniknięcie danego ryzyka, w tym określenie: realności, kosztu, korzyści oraz poziomu danego ryzyka, mocnych i słabych stron oraz czasu do podjęcia wiążących decyzji. Następnie powinno nastąpić wybranie strategii, sporządzenie planu i jego wdrożenie². Obecnie można zauważyć tendencję celowego przesuwania przez polityków granicy akceptowalnego ryzyka.

² R. Grocki *Zarządzanie Kryzysowe* Difin S.A., Warszawa 2012, r. s. 100

Rysunek 2. Wykres osiągnięcia akceptowalnego ryzyka w poszczególnych obszarach PEMSI

Źródło: Opracowanie własne.

Na przedstawionym rysunku widać, że w przypadku spełnienia zakładanych celów z wykorzystaniem narzędzia jakim jest terroryzm następuje przekroczenie granicy ryzyka akceptowalnego w obszarze społecznym co w konsekwencji powoduje niebezpieczne zbliżenie się do przekroczenia granicy akceptowalnego ryzyka w obszarze politycznym i informacyjnym.

Przeciwdziałanie współczesnemu terroryzmowi – szanse i wyzwania

Większość decydentów uważa, że przeciwdziałanie terroryzmowi to fizyczna likwidacja w sprawców, inwigilowanie radykalnych środowisk oraz ochrona kluczowej infrastruktury i imprez masowych. Taktykę taką można porównać z leczeniem zapalenia płuc za pomocą chusteczki do nosa. W niektórych opiniach ekspertów w ramach antyterrorystycznego, państwo jest odpowiedzialne za pięć podstawowych działań. Należy do nich zaliczyć:

- zapobieganie – należy przez to rozumieć podejmowanie działań, które mają na celu powstrzymanie terrorystów bądź organizacji terrorystycznych przed jakimikolwiek atakami;
- zwalczanie – jest to całokształt działań bezpośrednio związanych z organizacją terrorystyczną, która umożliwia jej dokładne rozpoznanie. Obejmuje ona ustalenie wszelkich informacji dotyczących organizacji;

- unieszkodliwianie, ukaranie oraz uniemożliwienie kolejnych ataków;
- ochrona – oznacza zabezpieczenie zarówno osób, jak i różnego rodzaju zasobów przed skutkami potencjalnych ataków terrorystycznych;
- prognozowanie – polega na przewidywaniu realnych, jak i prawdopodobnych działań o charakterze terrorystycznym (Jaroszyński, 2008, s. 98).

Według Ivo Veenkamp, Dyrektora Departamentu Polityczno-Strategicznego w Biurze Narodowego Koordynatora Przeciwdziałania Terroryzmowi Królestwa Niderlandów (*Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding*), skuteczność walki z terroryzmem opiera się na: wzmocnieniu współpracy międzynarodowej; skuteczności pracy sądów; pomocy ofiarom terroryzmu; uruchamianiu nowych struktur; nowych działaniach policyjnych; polityce penitencjarnej; stałym dialogu ze wspólnotami muzułmańskimi; innych działaniach uzupełniających³.

Pedro Perello Hernandez, Zastępca Dyrektora Narodowego Centrum Koordynacji Działań Antyterrorystycznych (*Centro Nacional de Coordinación Antiterrorista*) określił, że przeciwdziałanie terroryzmu powinno obejmować: zintegrowanie muzułmanów; wspieranie społecznych postawy anty-radykalnych w samej społeczności muzułmańskiej; przeciwdziałanie radykalizacji nastrojów poprzez identyfikowanie, izolowanie i osaczanie procesów radykalizacji⁴.

Powyższe stwierdzenia w bardzo powierzchowny sposób traktują działania mające prowadzić do przeciwdziałania terroryzmu. Należy pamiętać, że warunkiem istnienia terroryzmu jest nie tylko sama organizacja wraz z jej zasobami. Najważniejszym warunkiem jest wsparcie społeczności, z którą się identyfikują i w jakiej imieniu podejmują walkę. Rozgoryczenie i nienawiść w przeważającej mierze nie wynikają z indywidualnych cech, frustracji poszczególnych terrorystów. Swoją aktywność oraz czyny postrzegają jako bohaterski wręcz męczeński akt w imię wyższych racji, przyszłości i oczekiwań społeczności którą reprezentują. W naukach o bezpieczeństwie podstawową zasadą badań jest zasada systemowości. Dzięki prowadzonym badaniom i analizom w czasie można określić przyczyny powstania i rozwoju poszczególnych zagrożeń, określić ich skutki, wyznaczyć aktualny trend oraz oszacować prawdopodobieństwo eskalacji zagrożeń. Do podjęcia działań związanych z zagrożeniami państwa oraz możliwości użycia odpowiednich narzędzi przeciwdziałania tym zagrożeniom, potrzebna jest rzetelna wiedza oraz gruntownie przeprowadzona analiza na temat potencjału bezpieczeństwa państwa (Ppb) we wszystkich obszarach PEMSII wyliczony jako różnica oszacowanego potencjału rzeczywistego państwa Prz pomniejszona o oszacowany potencjał zagrożenia państwa Pz.

$$Ppb=Prz+Pz^5$$

³ Pedro Perello Hernandez, „Strategia Koordynacji Działań Antyterrorystycznych Przeciwdziałanie Terroryzmowi Koordynacja Działań Antyterrorystycznych” publikacja pokonferencyjna 27 listopada 2007 roku, Warszawa s. 20 https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_public08.pdf [dostęp 16.01.2017 r.]

⁴ Ivo Veenkamp, *Przeciwdziałanie terroryzmu Koordynacja działań antyterrorystycznych* s. 16-17 https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_public08.pdf [dostęp 16.01.2017 r.]

⁵ Na podstawie T. Jemiolo, A. Dawidczyk *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa AON* Warszawa 2007, s. 70

Na bazie otrzymanych informacji należy przeprowadzić analizę SWOT w poszczególnych obszarach mających wpływ na zatrzymanie rozwoju eskalacji danego zagrożenia oszacowując bezpieczeństwo rzeczywiste państwa (Prp).

Analiza SWOT⁶ polega na podzieleniu zebranych informacji na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- S (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę;
- W (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę;
- O (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany;
- T (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Prawdopodobieństwo rzeczywiste państwa wyrażone jest jako suma średnich ważonych elementów obszaru PEMSII, którym przypisane są różne wagi w ten sposób, że elementy o większej wadze mają większy wpływ na średnią.

Średnia ważona arytmetyczna potencjału rzeczywistego jednego z obszaru PEMSII jest wyrażona wzorem

$$\bar{x}_i = (\sum_{i=1}^n [w_i x_i]) / (\sum_{i=1}^n w_i);$$

gdzie: x_i – potencjał (możliwość) przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa państwa w jednym z obszarów PEMSII; w_i – nieujemna waga przypisana danej możliwości.

Zatem, bezpieczeństwo rzeczywiste państwa jest sumą średnich ważonych bezpieczeństw każdego z obszarów PEMSII.

$$P^{\text{rz}} = (\bar{x}_P) + (\bar{x}_E) + (\bar{x}_M) + (\bar{x}_S) + (\bar{x}_I) + (\bar{x}_I)$$

Potencjał zagrożenia bezpieczeństwa państwa (P_z) można oszacować w oparciu o zidentyfikowane skutki zagrożeń wynikające z podjętych działań agresora w każdym z obszarów PEMSII oraz przypisując im odpowiednie wagi wynikające z możliwości przeciwdziałania tym skutkom.

Średnia ważona arytmetyczna potencjału zagrożenia jednego z obszaru PEMSII jest wyrażona wzorem:

$$\bar{y}_i = (\sum_{i=1}^n [g_i y_i]) / (\sum_{i=1}^n g_i);$$

gdzie: y_i – zidentyfikowane zagrożenie bezpieczeństwa państwa w jednym z obszarów PEMSII; g_i – nieujemna waga przypisana danej zdolności do przeciwdziałania zagrożeniu.

⁶ SWOT – popularna heurystyczna technika służąca do porządkowania i analizy informacji. W zarządzaniu bezpieczeństwem państwa analiza SWOT jest stosowana do analizy wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń bezpieczeństwa państwa a także możliwości przeciwdziałania tym zagrożeniom. Jest stosowana jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy strategicznej. Pozwala wykorzystać zgromadzone informacje do opracowania strategii działania opartej na silnych stronach i szansach, przy jednoczesnym eliminowaniu bądź ograniczaniu słabych stron i zagrożeń. (Penc-Pietrzak, 2003)

Obszar	Podobszar	Podmiot	Opis	Aktualne ryzyko	Zagrożenie	Trend/efekt	SWOT
Społeczny	demograficzny	Wskaźnik urodzin w społeczeństwie autochtonicznym	Wyraźny spadek liczby urodzin może zmienić strukturę narodową społeczeństwa	Średnie	Duże	Rosnący	Weaknesses (słabe strony)
		Wskaźnik urodzin w mniejszościach narodowych/etnicznych	Wzrost liczby urodzin zmieni strukturę społeczeństwa	Duże	Duże	Rosnący	
		Migracja bezpowrotna społeczeństwa autochtonicznego	Zakłóci strukturę narodową społeczeństwa	Średnie	Duże	Rosnący	
		Przyjmowanie imigrantów	Może przyspieszyć proces zmiany struktury narodowej społeczeństwa	Duże	Duże	Rosnący	Threats (zagrożenia prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu)
	Dążenia i aspiracje wyznaniowe grup etnicznych i mniejszości narodowych	Doprowadzi do wymuszania ustępstw kulturowych i prawnych, możliwy terroryzm	Duże	Duże	Rosnący		
	kulturowy	Duża tożsamość i dumą narodową społeczeństwa autochtonicznego	Odporność na działania agresora dotyczące upadku państwowości	Małe	Małe	Rosnący	Strengths (mocne strony)
		Brak asymilacji mniejszości narodowych	Doprowadzi do wymuszania ustępstw kulturowych i prawnych, możliwy terroryzm	Duże	Duże	Rosnący	Weaknesses (słabe strony)
	Edukacja	Obniżenie poziomu nauki	Doprowadzić może do zapadłości ekonomicznej i zwiększenia stopy bezrobotnych oraz wzrostu przestępczości	Średnie	Średnie	Rosnący	
		Tendencja spadkowa edukacji przedmiotów związanych z tożsamością narodową	Wzrost podatności na ustępstwa innych grup społecznych	Duże	Duże	Rosnący	
	Polityczny	Prawo	Prawo karne	Zaostrzenie egzekwowania prawa	Małe	Małe	Stabilny
Prawo cywilne/socjalne/azytowe itp.			Zmniejszenie dotacji socjalnych	Średnie	Średnie	Rosnący	
Prawo konstytucyjne			Zmiany konstytucyjne -wprowadzenie ustawy antyterrorystycznej	Małe	Małe	Stabilny	
Polityka		Krajowa	Nastawiona na wzmocnienie struktur państwa i poparcia społeczeństwa	Małe	Małe	Stabilny	Strengths (mocne strony)
		Międzynarodowa	Nastawiona na wzmocnienie państwa na arenie międzynarodowej	Średnie	Średnie	Stabilny	

Rysunek 3 Przykładowy sposób analizy z rozpisaniem przykładem wybranych podmiotów w podobszarach dla obszaru społecznego politycznego

Źródło: Opracowanie własne

Potencjał zagrożenia bezpieczeństwa państwa w tym przypadku jest sumą średnich ważonych zagrożeń każdego z obszarów PEMSII.

$$P^z = (y_P)^- + (y_E)^- + (y_M)^- + (y_S)^- + (y_I)^- + (y_I)^-$$

Analizując obszary PEMSII pod kątem działań terrorystycznych wyodrębniono dwa kluczowe obszary, społeczny i polityczny. Każdy z badanych podmiotów powinien zostać poddany dogłębnej analizie przez ekspertów dziedzinowych na przestrzeni danego okresu czasu z wyznaczeniem ryzyka, zagrożenia w skali k, katastrofalnej (duże, średnie małe) oraz aktualnego trendu jako rosnącego, stabilnego lub malejącego (rysunek nr 3). Na podstawie analizy należy określić istniejące szanse jak i wyzwania dla przeciwdziałania zidentyfikowanemu zagrożeniu. W przypadku określenia ryzyka i zagrożenia na poziomie średnim i przy trendzie rosnącym w danym podmiocie należy uznać to za wyzwanie dla podjęcia przeciwdziałania. Ostateczny wynik uzależniony jest od liczby szans i zagrożeń, które można zidentyfikować w poszczególnych podobszarach i obszarach, przy czym wyzwania generują więcej zagrożeń niż szans. Dla pełnego obrazu należałoby również zanalizować pośrednie i bezpośrednie oddziaływanie pozostałych obszarów PEMSII na siebie. Na uwagę zasługuje fakt, że analityk nie może skupiać się wyłącznie na ocenie faktów. Powinien również wyciągać z nich wnioski oraz prognozować możliwe scenariusze wydarzeń.

Z przedstawionych przykładowych danych wynika, że przeciwdziałanie zagrożeniom jest wieloaspektowe a agresor wykorzystuje wszelkie słabości danego państwa i uderzy zawsze w najmniej odporne obszary PEMSII, w przypadku terroryzmu będą to obszary społeczny i polityczny. Biorąc pod uwagę szeroki zakres współczesnego terroryzmu to walka z nim pomimo, iż jest odpowiedzialnością poszczególnych państw, wymusza współpracę międzynarodową. W związku z tym powstała strategia UE w zakresie zwalczania terroryzmu przyjęta 14.12.2004 r. *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. Intencje przyjętego programu zawarte są w założeniu, że *Walka z globalnym terroryzmem z poszanowaniem praw człowieka i uczynienie Europy bezpieczniejszej, aby jej obywatele mogli korzystać z wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości*. W tym celu zdecydowano się podjąć antyterrorystyczną aktywność na czterech odrębnych poziomach/filarach:

1. Zapobieganie rekrutacji kandydatów na terrorystów.
2. Ochronę potencjalnych celów.
3. Ściganie członków organizacji terrorystycznych.
4. Reagowanie na akty terrorystyczne i zarządzanie kryzysowe.

Strategia UE w zakresie zwalczania terroryzmu głosi, iż państwa członkowskie są bezpośrednio odpowiedzialne za walkę z terroryzmem, natomiast UE może jedynie zaproponować pewną wartość dodaną w postaci europejskiej współpracy. Jednym z nich jest promocja międzynarodowego partnerstwa (Centrum Badań nad terroryzmem...). Na przestrzeni lat powstało wiele dokumentów dotyczących przeciwdziałaniu terroryzmowi jak: Strategia Bezpieczeństwa Europejskiego (*European Security Strategy – ESS*), zatytułowana Bezpieczna Europa w lepszym świecie, Strategia w sprawie zwalczania radykalizacji postaw i rekrutacji do ugrupowań terrorystycznych – *The European Union Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism* itp. Zarówno strategia ONZ jak i strategię UE nie uwzględniają walki z przyczynami terroryzmu a koncentrują wysiłki

na walce ze skutkami. Można odnieść wrażenie, że ilość strategii rośnie wprost proporcjonalnie do odnoszonych klęsk w walce z terroryzmem.

Podsumowanie

Współczesny terroryzm dla cywilizowanego świata stanowi ogromne wyzwanie. Humanizacja społeczeństwa europejskiego, jej skrajny wręcz pacyfizm oraz kuriozalna poprawność polityczna, utrudnia zdecydowane przeciwdziałanie fali terroryzmu szczególnie w obszarze politycznym. W obecnej sytuacji widać tendencję do upolityczniania działań, zwłaszcza w sferze przesuwania do środka granicy akceptowalnego ryzyka. Działania takie będą miały ogromne skutki i mogą doprowadzić do nieodwracalnych zmian w środowisku bezpieczeństwa na poziomie globalnym, regionalnym oraz narodowym. Zauważyć należy, że w przypadku powodzenia realizowanych działań hybrydowych przy stosowanych z dużym sukcesem narzędziach jak terroryzm, przestępczość oraz anarchia, w konsekwencji doprowadzi do wymuszenia ustępstw polityczno-prawnych i struktury takie jak UE, NATO ulegną samoistnemu rozpadowi. Największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa poziomu globalnego i regionalnego może być przejście bez konfliktu zbrojnego arsenałów broni konwencjonalnej oraz nuklearnej przez organizacje islamskie.

BIBLIOGRAFIA

- Bednarzak T. (5 sierpnia 2016), WP.wiadomości: *Hezbollah coraz potężniejszy dzięki wojnie w Syrii. Izrael z niepokojem wyczekuje kolejnego konfliktu*. Pobrano 17 stycznia 2017, z: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,Hezbollah-coraz-potezniejszy-dzieki-wojnie-w-Syrii-Izrael-z-niepokojem-wyczekuje-kolejnego-konfliktu,wid,18455486,wiadomosc.html?ticaid=1186e6> publikacja 05.08.2016 (dostęp 12.01.2017 r.).
- Bez Retuszu, (16 listopada 2015), *Sojusznicy-USA-zbudowali-nam-to-pieklo-za-pieniadze-calego-swiate* www.tvp.info/22653844/sojusznicy-usa-zbudowali-nam-to-pieklo-za-pieniadze-calego-swiate publikacja 16.11.2015 r. (dostęp 14.01.2017 r.).
- Calej P. (28 maja 2016), *Historia politycznego terroru: Czerwone Brygady*. Pobrano 17 stycznia 2017, z: <http://strefahistorii.pl/article/3666-historia-politycznego-terroru-czerwone-brygady>.
- Centrum Badań nad terroryzmem Collegium Civitas *Unia Europejska wobec terroryzmu – aktywność międzynarodowa*. Pobrano 17 stycznia 2017, z: http://www.cbnt.collegium.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=85:unia-europejska-wobec-terroryzmu-aktywno-midzynarodowa&catid=34:analizy-i-raporty.
- Czeskie media: prawo korzystne dla terrorystów z zagranicy*. Pobrano 17 stycznia 2017, z: <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/czeskie-media-prawo-korzystne-dla-terrorystow-z-zagranicy/hbe0h>.
- Dębczak A., Pawlak C., Keplin J., (2015), *Analityczny model oceny hybrydowości współczesnych konfliktów*, „Zeszyty Naukowe AON” 2015 nr 2/(99), s. 52.
- Encyklopedia PWN. Hasło: *terroryzm*”. Pobrano 14 stycznia 2017, z: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/terroryzm;3986796.html>.
- Grocki R., (2012), *Zarządzanie Kryzysowe* Difin S.A., Warszawa, s. 100.
- Jakson MK., (23 Aug 2013), *Muslim woman must remove burka in court, judge insists*. Pobrano 20 lutego 2017, z: <http://www.wykop.pl/ramka/1625900/uk-muzulmanka-odmowila-usunienia-burki-w-sadzie-bo-na-sali-byli-meczczyni/>).

- Jaroszyński K., (2008), Współczesny wymiar antyterroryzmu, Wydawnictwo TRIO, Warszawa, s. 98.
- Jemioło T., Dawidczyk A., (2007), *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa* AON Warszawa, s. 70.
- Niemieccy terroryści z Frakcji Czerwonej Armii ukrywają się w Szwecji? Policja sprawdza trop* RMF 24 fakty. Pobrano 17 stycznia 2017, z: www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-niemieccy-terrorysci-z-frakcji-czerwonej-armii-ukrywaja-sie-,nId,2185845 publikacja 15.04.2016r (dostęp 12.01.2017 r.).
- Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie (kwiecień 2013 r.): *Definicje terroryzmu*, Pobrano 17 stycznia 2017, z: <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php>.
- Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie (kwiecień 2013), *Globalna Strategia Zwalczenia Terroryzmu*. Pobrano 17 stycznia 2017, z: <http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/strategia.php>.
- Penc-Pietrzak, I.(2003), *Analiza strategiczna w zarządzaniu firmą. Koncepcja i stosowanie*. Warszawa 2003, Wydawnictwo CH Beck.
- Perello Hernandez P. (2007), *Strategia Koordynacji Działań Antyterrorystycznych Przeciwdziałanie Terroryzmowi Koordynacja Działań Antyterrorystycznych*. Publikacja po konferencyjna 27 listopada 2007 roku, Warszawa, s. 20. Pobrano 17 stycznia 2017, z: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_public08.pdf.
- Veenkamp I. (27 listopada 2007 roku), *Przeciwdziałanie terroryzmowi Koordynacja działań antyterrorystycznych* s. 16-17. Pobrano 17 stycznia 2017, z: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/terroryzm_public08.pdf.